

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2007:10

*Ehdotus vakuutuslainsäädännön
uudistamiseksi*

Lausuntotiivistelmä

*Ehdotus vakuutuslainsäädännön
uudistamiseksi*

Lausuntotiivistelmä

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
15.5.2007

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Lausuntotiivistelmä	
Elisa Alho		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 16.2.2005	
Julkaisun nimi Ehdotus vakuutuslainsäädännön uudistamiseksi Lausuntotiivistelmä (Työryhmämietintö 2006:16)			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä Julkaisu sisältää tiivistelmän työryhmämietinnöstä vakuutuslainsäädännön uudistamiseksi (Oikeusministeriö, Työryhmämietintö 2006:16) annetuista lausunnoista. Oikeusministeriö pyysi lausunnon 31 viranomaiselta ja yhteisöltä. Lausunnon antoi 25 tahoa. Valtaosa lausunnon antajista kannatti työryhmän ehdotusta direktiivin täytäntöön panemiseksi. Kriittisiä näkemyksiä esitettiin erityisesti kahdesta syystä. Lausunnoissa katsottiin, että henkivakuutusdirektiivin tietojenantovelvollisuus tulisi sisällyttää lakiin. Toiseksi vakuutuslainsäädännön yksipuolista oikeutta muuttaa sopimusehtoja pidettiin ongelmallisena ja siihen ehdotettiin täsmennyksiä kuluttajan harkintaoikeuden osalta sopimuksen muutostilanteissa.			
Avainsanat: (asiasanat) Vakuutuslainsäädäntö, kuluttajansuoja			
Muut tiedot tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 7/41/2005, OM019:00/2005			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2007:10		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466- 567-4(nid.) 978-952-466- 568-1(PDF)
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
15.5.2007

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Sammandrag av yttrandena	
Elisa Alho		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes 16.2.2005	
Publikation (även den finska titeln) Förslag till reformering av lagen om försäkringsavtal Sammandrag av yttrandena (Arbetsgruppsbetänkande 2006:16)			
Publikationens delar			
Referat			
<p>Publikationen innehåller ett sammandrag av yttrandena om betänkandet av arbetsgruppen för förslag till reformering av försäkringsavtal (Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2006:16). Justitieministeriet begärde utlåtande om betänkandet av 31 myndigheter och sammanslutningar och fick svar av 25 av dem.</p> <p>Största delen av remissinstanserna understödde arbetsgruppens förslag i fråga om genomförande av direktivet. Kritiska åsikter lades fram särskilt på två punkter. Enligt yttrandena borde den upplysningsplikten i direktivet om livförsäkring inläggas i lagen. Ändringen av avtalsvillkoren för en personförsäkring ansåg vara problematisk eftersom försäkringsgivaren har rätt att ändra villkoren ensidigt, och enligt yttrandena borde förslaget preciseras angående konsumenternas prövningsrätt.</p>			
Nyckelord Försäkringsavtal, konsumentskydd			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren) OM 7/41/2005, OM019:00/2005			
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2007:10		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466- 567-4(häft.) 978-952-466- 568-1(PDF)
Sidoantal	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto

2. Yhteenveto lausunnoista

3. Yksityiskohtaiset kannanotot

3.1. Yleisiä kannanottoja vakuutusopimuslain uudistukseen

3.2. Laki vakuutusopimuslain muuttamisesta

3.3. Laki velan vanhentumisesta annetun lain 11§:n muuttamisesta

4. Jatkovalmistelussa huomioitavaa

4.1. Vakuutusopimuslain 32 §:n tulkintaa koskeva kirjallinen kysymys 34/2007 vp

4.2. Apulaisoikeuskanslerin vastaus kysymykseen vakuutusopimuslain 16 §:n 2 momentin tulkinnasta

Liite

1. JOHDANTO

Oikeusministeriö asetti 16.2.2005 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotus vakuutuslainsäädännön (543/1994) muuttamisesta. Työryhmän tavoitteena oli vakuutuslainsäädännön tarkistaminen niin, että lain toimivuuden seurannassa ilmitulleet epäselvyydet ja muut ongelmat voidaan poistaa. Työryhmän tehtävänä oli selvittää erityisesti seuraavia kysymyksiä: lain yleisen soveltamisalan selkeyttäminen ja erityisesti tarkoituksenmukaisuusarvioinnin tekeminen nykyisestä jaottelusta henkilö- ja vahinkovakuutuksiin, pakottavuussäätelyn selkeyttäminen ja mahdollinen laajentaminen, tiedonantovelvoitteita koskevien säännösten täydentäminen sekä samastamissäännösten arviointi.

Mietinnössä ehdotetaan tehtäväksi lisäyksiä ja muutoksia vakuutuslainsäädäntöön. Merkittävimmät uudistukset koskevat lain yleistä soveltamisalaa ja pakottavuussuojan laajuutta. Lainsäädäntöön lisättäisiin myös erityissäännöksiä vakuutusvakuutusmaksunantajan velvollisuudesta antaa vakuutuksen hakijalle tietoja sijoitussidonnaisista vakuutuksista sekä velvollisuudesta perustella vakuutusmaksun hylkäävä tai vakuutuksen irtisanova päätöksensä lain ja hyvän vakuutusmaksun mukaisella perusteella. Lisäksi ehdotetaan tarkistettavaksi säännöksiä niin sanotuista ryhmäetuusvakuutuksista, henkivakuutuksen ehtojen muuttamisesta, edunsaajamääräyksestä, vakuutusmaksunantajan takautumisoikeudesta sekä korvausvaatimuksen vanhentumisesta ja kanneajasta. Henkivakuutuslainsäädännön muuttamisesta koskevan uuden sääntelyn johdosta, ehdotetaan vakuutuslainsäädännön (1062/1979) 13 luvun 4§ kumottavaksi. Lisäksi ehdotetaan eräitä tarkistuksia avioliittolainsäädäntöön (234/1929) ja lakiin velan vanhentumisesta (728/2003).

Työryhmä selvitti vakuutusmaksunantajan oikeutta siirtää eläkevakuutusmaksunsa vakuutusyhtiöstä toiseen. Siirrettävyys osoittautui kuitenkin verotuksen kannalta ongelmalliseksi, jos vakuutusmaksun siirretään kotimaisesta vakuutusyhtiöstä ulkomaiseen yhtiöön. Näiden vielä ratkaisemattomien verotukseen liittyvien ongelmien takia työryhmä ei mietinnössä ehdottanut siirto-oikeutta.

Oikeusministeriö pyysi lausunnon mietinnöstä 31 viranomaiselta ja yhteisöltä. Lausunnon antoi 25 tahoja. Tiivistelmän liitteessä on lueteltu viranomaiset ja yhteisöt, joilta on pyydetty lausuntoa sekä ne, jotka ovat antaneet lausunnon.

2. YHTEENVETO LAUSUNNOISTA

Valtaosa lausunnon antajista kannatti työryhmän ehdotusta vakuutuslainsäädännön uudistamiseksi. Kritiikkiä esitettiin erityisesti kahdesta kysymyksestä. Vakuutusmaksusta annettavia tietoja koskevien 5, 6 a ja 7 §:n osalta ehdotettiin mm. henkivakuutusdirektiivin (2002/83/EY) liitteen 3 tietojenantovelvollisuuksien sisällyttämistä lakiin. Henkivakuutuksen sopimusehtojen muuttamista koskevaa 20 a §:ää pidettiin ongelmallisena mm. vakuutusmaksunantajan yksipuolisen harkintavallan osalta, ja pykälään ehdotettiin täsmennyksiä esimerkiksi kuluttajan harkintaoikeuden osalta sopimuksen muutostilanteissa.

3. YKSITYISKOHTAISET KANNANOTOT

Tiivistelmään on kuhunkin kohtaan otettu ehdotettu säännös vain, jos sitä tai siihen liittyvää asiaa on käsitelty lausunnoissa.

Liikennevakuutuskeskus, Lähivakuutus-ryhmän Keskusliitto ry, Potilasvakuutuskeskus, Suomen Pankkiyhdistys ry, Työeläkevakuuttajat TELA ja Ympäristövakuutuskeskus yhtyvät Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton antamaan lausuntoon, eikä niitä mainita jäljempänä erikseen, elleivät ne ole käsitelleet asiaa launnossaan. *Potilasvakuutuskeskus* yhtyy lisäksi Liikennevakuutuskeskuksen lausuntoon.

3.1. Yleisiä kannanottoja

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:lla, maa- ja metsätalousministeriöllä, Suomen Kaupan Liitolla ja Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SCL R.F:llä ei ole huomautettavaa esitykseen.

Eläkesäätiöyhdistys huomauttaa, että eduskunta on hallituksen esitystä 156/2005 käsitellessään edellyttänyt, että myös Suomessa pitäisi tulla mahdolliseksi perustaa yrityskohtaisia ns. unit link -tyyppisiä vapaaehtoista lisäeläketurvaa myöntäviä eläkesäätiöitä ja -kassoja, joissa myös työntekijät voisivat osallistua lisäeläkkeidensä rahoitukseen. Yhdistys pitää myös tärkeänä, että voimassa olevaa lainsäädäntöä kehitetään siten, että työnantajalla olisi mahdollisuus ilman aiheettomia rajoituksia valita ja vaihtaa ryhmäeläkkeen järjestämistapaa eläkelaitosmuodosta toiseen.

Keskuskauppakamari kannattaa vakuutusopimuslain uudistamista ja pitää käytäntöjen kirjaamista lakiin hyvänä, kunhan pakottava sääntely ei rajoita alan ja hyvän vakuutustavan kehittymistä. Se myös toteaa, että pakottavan sääntelyn määrää ja tasoa harkittaessa on tarkasteltava osapuolten oikeussuojan tarvetta suhteessa alan itsesääntelyyn ja sen toimivuuteen. Lisäksi vakuutusalan sääntelyssä on huomioitava yritysten merkittävä asema, sillä yritykset ovat myös vakuutuksenottajia.

Kilpailuvirastolla ei ole huomautettavaa esitettyihin lisäyksiin ja muutoksiin, mutta pitää kuitenkin valitettavana, että eläkevakuutus säästöjen siirrettävyyttä koskeva asia ei ole vielä edennyt. Virasto huomauttaa, että vakuutusopimuslain säännökset eivät ole esteenä siirroille, vaan käytännössä esteen muodostavat eläkevakuutusmaksujen verovähennyskelpoisuuden edellytyksenä olevat tuloverolaisissa (1532/1992) säädetyt eläkevakuutuksen takaisinostorajoitukset. Asiakkaalla tulisi Kilpailuviraston mukaan olla oikeus irtisanoa sidottu pitkäaikaissäästämistä koskeva sopimus ja vaihtaa säästöjään hallinnoivaan palvelun tarjoajaa samojen periaatteiden mukaisesti kaikilla toimialoilla ilman verovaikutusta.

Kuluttajien Vakuustustoimisto pitää työryhmämietintöä hyvänä, vaikkakin joiltain osin kompromissina.

Liikennevakuutuskeskus toteaa, että liikennevakuutuksen erityispiirteet huomioon ottaen liikennevakuutuslaissa poiketaan tarvittavilta osin vakuutusopimuslain säännöksistä.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry pitää esitettyjä muutoksia vakuutusopimuslakiin tarpeellisina ja katsoo, että ne parantavat selkeästi

vakuutuksenottajien asemaa tilanteissa, joissa on koettu epäoikeudenmukaisuutta. Liiton mukaan olisi myös etsittävä lainsäädännöllistä käsitettä maaseudun aatteellisten ja edunvalvonnallisten yhtiöiden rinnastamiseen kuluttajan asemaan. Sen mukaan ehdotus on kannatettava, ja samalla on jatkettava lainsäädännön kehittämistä eläkevakuutusäästöjen siirrettävyyden helpottamiseksi.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry pitää ehdotusta kannatettavana ja hyvänä sitä, että uudenlaiset vakuutustuotteet saadaan lain piiriin. Järjestö pitää kannatettavana myös esitystä vakuutuslainsäädännön pakottavuuden laajentamisesta vakuutuksenottajan hyväksi, vakuutuksenantajan velvollisuutta perustella päätöksensä, vakuutuksenantajan tiedonantovelvollisuuden lisäämistä muun muassa riskien osalta sekä Vakuutusvalvontaviraston määräyksenantovaltaa. Järjestö korostaa, että vapaaehtoisen eläkevakuutuksen tai -säästämisen tukeminen verovaroista ei muun muassa verotuksen neutraalisuuden kannalta ole perusteltua. SAK pitää tarpeellisena, että eläkevakuutuksenottajalle säädettäisiin oikeus ilman erityisiä syitä tai perusteluja irtisanoa eläkevakuutus ja tulouttaa vakuutusmaksuista kertynyt pääoma käyttöönsä.

Suomen Asianajajaliitto pitää muutosesitystä tarpeellisena ja esitettyjä muutoksia pääosin hyväksyttävänä, ja esittää jäljempänä kantansa eräistä muutosehdotusten yksityiskohdista.

Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto pitää työryhmän ehdotusta toteuttamiskelpoisena, koska siinä on sovitettu yhteen vakuutuskuluttajien, viranomaisten sekä vakuutusyhtiöiden ehdotuksia kokonaisuudeksi.

Suomen Yrittäjät ry huomauttaa, että työryhmässä ei ollut edustusta vakuutuksenottajina toimivista yrityksistä.

Vakuutusvalvontavirasto pitää esitystä hyvänä ja tarpeellisena, eikä virastolla ole huomauttamista esitysluonnokseen kokonaisuutena. Virasto ehdottaa harkittavaksi, olisiko vakuutuslainsäädännön muutosta koskevaan hallituksen esitykseen syytä sisällyttää ehdotus myös vakuutuslainsäädännöstä annetun lain (570/2005) 25§:n muuttamiseksi niin, että se edelleen vastaisi vakuutuslainsäädännön 5§:n 1 momentin säännöstä. Kuluttajan kannalta on tärkeää, että hän saa tarvitsemansa tiedot riippumatta siitä, ottaako hän vakuutuksen suoraan vakuutusyhtiöltä vai vakuutusmeklarin kautta.

Virasto huomauttaa myös, että sääätämisyhteistyöstä koskevassa arvioinnissa todettu ei täysin pidä paikkaansa siltä osin, kuin on kyse asiakkaan säästöille hyvitetävän laskuperustekorona alentamisesta vastuuelkalaskennassa käytettävän koron alentamisen johdosta. Vastuuelkalaskennassa käytettävän koron ylärajasta säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella, mutta vakuutusyhtiö voi myös valita alemman koron. Lisäksi vastuuelkalaskennassa käytettävä korko ei välttämättä ole sama kuin asiakkaalle luvattu laskuperustekorko. Virasto viittaa vakuutusyhtiölain 13 luvun 4§:ää säädettyä todettuun ja ehdottaa, että sääätämisyhteistyöstä koskevia peruslupia muutettaisiin yllä mainittu huomioon ottaen.

Virasto ehdottaa myös, että siltä osin kuin vakuutusyhtiölain uudistamisesta selvittävässä työryhmässä on ollut esillä laskuperuskorkoisen ja sijoitussidonnaisen vakuutuksen tulo markkinoille, vakuutuslainsäädännön jatkovalmistelussa pohdittaisiin sitä, aiheutuuko näiden tuotteiden luonteesta muita kuin tiedonsaantia koskevia tarpeita vakuutuslainsäädännön sääntöksiin.

Valtiovarainministeriö huomauttaa eläkevakuutussäästöjen siirrettävyyttä koskien, että siitä riippumatta minkälaiseen ratkaisuun verotuksessa päädytään, siirrettävyyden toteutuminen edellyttäneen muutoksia myös oikeusministeriön valmisteluvastuuseen kuuluvaan lainsäädäntöön. Ministeriö toivoo, että oikeusministeriöllä olisi valmiudet ryhtyä tarvittaviin lainsäädäntötoimiin siten, että siirrettävyyden edellyttämät verolainsäädännön ja vakuutusopimuslain muutokset voisivat tulla voimaan samanaikaisesti.

3.1. Laki vakuutusopimuslain muuttamisesta

Tiivistelmään on kuhunkin kohtaan otettu ehdotettu säännös vain, jos sitä tai siihen liittyvää asiaa on käsitelty lausunnoissa.

1 luku. Yleisiä säännöksiä

1 §. Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan muuhun vakuutukseen kuin lakisääteiseen vakuutukseen.

Lakia sovelletaan kuitenkin liikennevakuutuslain (279/1959), potilasvahinkolain (585/1986) ja ympäristövahinkovakuutuksesta annetun lain (81/1998) mukaisiin vakuutuksiin, jollei näissä laeissa toisin säädetä.

Tämä laki ei koske jälleenvakuutusta.

Kuluttajavirasto pitää uutta säännöstä joustavana ja vakuutuksenottajia kattavammin turvaavana.

Suomen Asianajajaliiton käsityksen mukaan lain tulisi vakuutusopimuksia koskevana yleislakia olla soveltamisalaltaan mahdollisimman laaja. Liitto pitää hyväksyttävänä, ettei vakuutusopimuslakia esityksen mukaan sovelleta jälleenvakuutusopimukseen niiden erityispiirteiden vuoksi, mutta huomauttaa kuitenkin, että tarve jälleenvakuutusopimusten sääntelyyn tulisi lainsäätäjän toimesta selvittää.

3 §. Säännösten pakottavuus

Sopimusehto, joka poikkeaa tämän lain säännöksistä vakuutuksenottajan vahingoksi, on mitätön kuluttajaa kohtaan sekä sellaista muuta luonnollista henkilöä taikka oikeushenkilöä kohtaan, joka huomioon ottaen hänen elinkeinotoimintansa tai muun toimintansa laatu ja laajuus sekä olosuhteet muutoin on vakuutuksenantajan sopijapuolena rinnastettavissa kuluttajaan. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske ryhmävakuutusta.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske luotto- tai takausvakuutusta, elinkeinonharjoittajan ottamaa meri- tai muuta kuljetusvakuutusta eikä elinkeinonharjoittajan ottamaa vakuutusta, jonka kohteena on ilma-alus.

Kuluttajavirasto kannattaa pakottavuussuojan piirin laajentamista asunto-osakeyhtiöihin, sillä niiden osakkaat ovat usein kuluttajia eivätkä elinkeinonharjoittajia.

Suomen Asianajajaliiton mukaan poikkeamia vakuutuksen pakottavuudesta tulisi välttää eikä luottovakuutuksien jättäminen kokonaan pakottavuuden ulkopuolelle voida pitää hyväksyttävänä. Siltä osin kun kaikki vakuutusopimuslain säännökset eivät sovellu vakuutukseen, tulisi pakottavuuden soveltamisalaa määriteltäessä luetella ne säännökset,

joihin pakottavuus ulotetaan tai vaihtoehtoisesti luetella ne säännökset, joihin pakottavuutta ei uloteta.

Asianajaliitto katsoo myös, että uudistuksen yhteydessä tulisi määritellä se, katsottaisiinko sopimusehto mitättömäksi myös niissä tapauksissa, kun ehto on syntynyt virheellisellä tavalla, mutta ei sisällöltään ole pakottavien säännösten vastainen.

Suomen yrittäjät katsoo, että pykäläkohtaisiin perusteluihin tulisi lisätä aiemman sääntelyn perusteluita vastaavasti se, että pakottavuussääntelyä sovelletaan pääsääntöisesti myös pienyrittäjien ottamiin vakuutuksiin. Perusteluissa olisi hyvä myös todeta, että pakottavuussääntely tulee edellytysten täytyessä sovellettavaksi riippumatta siitä, missä yritysmuodossa toimintaa harjoitetaan.

2 luku. Vakuutuksesta annettavat tiedot

5 §. Tiedot ennen sopimuksen päättämistä

Ennen vakuutussopimuksen päättämistä vakuutuksenantajan on annettava vakuutuksen hakijalle vakuutustarpeen arvioimiseksi ja vakuutuksen valitsemiseksi tarpeelliset tiedot, kuten tietoja vakuutusmuodoistaan, vakuutusmaksuistaan ja vakuutusehdoistaan. Tietoja annettaessa tulee kiinnittää huomiota myös vakuutusturvan olennaisiin rajoituksiin. Samoin tietoja annettaessa tulee kiinnittää huomiota vakuutukseen mahdollisesti liittyvien sijoituskohteiden valinnan kannalta olennaisiin seikkoihin, ottaen erityisesti huomioon vakuutuksen hakijan aikaisempi sijoituskokemus ja sijoittamisen tavoitteet.

—————
 Vakuutusvalvontavirasto voi antaa määräyksiä säästöhenkivakuutuksen ja eläkevakuutuksen kulujen laskemis- ja ilmoittamistavasta.

Eläkesäätiöyhdistys katsoo, ettei voida lähteä siitä, että vakuutetun tiedonsaantitarve ja -mahdollisuus asianmukaisten tietojen saamiseen voisi olla heikompi henkivakuutusyhtiössä kuin eläkesäätiössä tai eläkekassassa ja viittaa siihen, että lisäeläkerahastodirektiiviä (2003/41/EY) implementoitaessa eläkesäätiölakiin ja vakuutuskassalakiin lisättiin vakuutetun tiedonsaantitarvetta ja suojaa tarkentavia säännöksiä.

Kuluttajavirasto pitää tiedonantovelvollisuuden ulottamista sijoituskohteiden valinnan kannalta olennaisiin seikkoihin tarpeellisena ja katsoo, että säännös Vakuutusvalvontaviraston määräyksenantovallasta on tarpeellinen, koska kysymys on vakuutuksen sisällön kannalta keskeisistä tiedoista. Vakuutusvalvontaviraston määräykset tulisi Kuluttajaviraston mukaan käsitellä yhteistyössä Kuluttajaviraston kanssa.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry pitää velvollisuutta perustella päätöksensä sopimuksen irtisanomisesta tai vakuutuksen antamatta jättämisestä erityisen tarpeellisena tilanteissa, joissa vakuutuksenottajaa on kohdannut toistuva vahinko ilman omaa tuottamusta tai esimerkiksi eläntautiepidemioiden uhatessa. Liitto ehdottaa sellaisen tiedonantovelvollisuutta käyttöönottoa, mikä yksiselitteisen indeksin tms. avulla helpottaisi eri vakuutusyhtiöiden tuotteiden vertailua.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan vakuutussopimuslain säännökset, jotka koskevat asiakkaalle henkivakuutuksesta 5 ja 7 §:än mukaisesti annettavia tietoja, ovat muodoltaan liian yleiset, eikä vakuutussopimuslakia alemmanasteisissakaan säädöksissä ole säädetty

riittävän tarkasti annettavien tietojen sisällöstä. Ministeriön mukaan kuluttajan kannalta on selkeämpää vedota vähimmäistiedonantovelvollisuuteen kuin hyvään vakuutustapaan tai tarpeellisiin tietoihin. Etenkin henki- ja eläkevakuutus sopimusten osalta vakuutus sopimuslain yleisluonteiset säännökset tarpeellisten tietojen antamisesta ovat riittämättömät, kun henkivakuutus on pääsääntöisesti jopa vuosikymmeniä kestävä sopimus ja sen vaikutukset eroavat olennaisesti vahinkovakuutuksesta. Ministeriö viittaa henkivakuutusdirektiivin liitteeseen 3 ja pitää tarpeellisena, että henkivakuutusdirektiivin edellyttämät vakuutuksenantajan keskeiset tiedonantovelvollisuudet, jotka koskevat henkivakuutus sopimukseen kuuluvan säästöosan karttumista, sisällytetään vakuutus sopimuslakiin. Ministeriö pitää ehdotettua Vakuutusvalvontaviraston määräyksenantovaltaa liian suppeana, kun sillä ei olisi oikeutta antaa määräyksiä esimerkiksi tuottojen ilmoittamisesta.

Ministeriö huomauttaa myös, että koska perinteisessä ylijäämään osallisessa säästöhenkivakuutuksessa asiakasedut ovat olennainen osa niitä odotuksia, joita vakuutuksenottajalla on sijoittaessaan varoja yhtiöön, on tärkeää, että vakuutuksenottajalle muodostuu jo sopimuksen tekohetkellä mahdollisimman selkeä kuva lisätujen laskemista ja jakamisperusteista vakuutuksesta saatavan tuoton arvioimiseksi. Sellaisissa vakuutuksissa, joissa yhä suurempi osuus sijoitusriskistä on siirretty vakuutuksenottajan kannettavaksi, henkivakuutusdirektiivin liitteen 3 A -kohdan a.8 -alakohdan nimenomaisen voimaansaattamisen tärkeys korostuu. Ministeriön mukaan on tärkeää, että lailla varmistetaan vakuutuksenottajille riittävät tiedot vakuutuksesta, erityisesti säästöhenkivakuutuksen säästöosuuden nettotuoton muodostumiseen vaikuttavien tekijöiden osalta.

Vakuutusvalvontavirasto katsoo, että nykyistä sääntelyä on tarpeen täydentää siten, että laissa edellytetään henkivakuutusdirektiivissä (2002/83/EY) ja kolmannessa vahinkovakuutusdirektiivissä mainittujen tietojen antamista. Virasto ehdottaa, että tietojen antaminen voitaisiin hoitaa myös siten, että Vakuutusvalvontavirastolle annettaisiin määräyksenantovaltuus, jonka perusteella virasto voisi määrätä vakuutusyhtiöt antamaan direktiiveissä mainitut tiedot.

Myös *valtiovarainministeriön* mielestä olisi perusteltua, että keskeiset henkivakuutusdirektiivin liitteen 3 mukaiset tiedonantovelvollisuudet otettaisiin vakuutus sopimuslakiin, jolloin välttyään tulkintaerimielisyyksiltä. Tarve tiedonantovelvoitteeseen korostuu myös sen vuoksi, että rahoituspalveluiden etämyyntidirektiivin implementoinnin (HE 122/2004) jälkeen vakuutuksenantajalla on 6.1 §:n ja kuluttajansuojalain 6a:11:n mukaan velvollisuus antaa ennakkotiedot ja sopimusehdot hyvissä ajoin ennen sopimuksen tekemistä. Ministeriö katsoo myös, että valvovan viranomaisen oikeus antaa määräyksiä myös muista seikoista kuin vain kulujen ilmoittamistavoista tulisi mahdollistaa pykälässä. Tällaisia ovat mm. vakuutukseen liittyvän säästöosuuden tuoton määräytyminen. Tiedonantovelvollisuuden edellyttämät tiedot liittyvät keskeisesti henkivakuutusyhtiöitä koskevaan vakuutusyhtiölain 13 luvun 3 §:ssä säädettyyn kohtuusperiaatteeseen.

Ministeriö katsoo, että vakuutus kuluttajan asemaa voidaan edelleen vahvistaa, kun kohtuusperiaatetta selkiytetään, vakuutuksenantajan tiedonantovelvollisuutta täsmennetään ja mahdollistetaan valvovan viranomaisen oikeus antaa tiedonantovelvollisuudesta tarpeellisia määräyksiä.

Ministeriön mukaan valvovan viranomaisen tulisi antaa nykyistä huomattavasti kattavammat ja yhdenmukaiset määräykset siitä, kuinka vakuutustuotteiden ja erityisesti vapaaehtoisten eläkevakuutustuotteiden kulut tulisi ilmoittaa. Ministeriön käsityksen mukaan Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton antama alan käyttöön ottama suositus ei anna riittävää informaatiota kuluttajalle eläkevakuutusten vertailuun. Suosituksen mukaiseen kuluvertailuun otetaan mukaan vain osa vapaaehtoisen eläkevakuutuksen kuluista, ja ne kulut, jotka ovat mukana, ilmoitetaan vain vuotuisina kuluina. Ministeriön mukaan olisi myös tarpeen ilmoittaa kulut erikseen sekä säästöajalle että varsinaiselle eläkkeen nostoajalle, ja myös kokonaiskulujen ilmoittaminen olisi kuluttajan kannalta tärkeää. Tuotto-oletuksena ei myöskään ole realistista käyttää laskuperustekorkoisesta tuotteesta johdettua tuottoa.

6 a §. Tieto hylkäysperusteesta

Jos vakuutusta ei myönnetä kuluttajalle tai kuluttajaan 3 §:n 2 momentin mukaan rinnastettavalle henkilölle, hylkäysperuste on ilmoitettava vakuutusta hakeneelle, paitsi jos hylkäys perustuu rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (68/1998) 11 §:ään. Vakuutusta hakeneen pyynnöstä peruste on ilmoitettava kirjallisesti. Hylkäysperusteen on oltava lain ja hyvän vakuutustavan mukainen.

Kuluttajavirasto pitää velvollisuutta perustella vakuutushakemuksen hylkäävä päätös hyvän vakuutustavan mukaisella syyllä tarpeellisena ja katsoo, että vakuutushakemusten hylkäämistä tulisi erikseen seurata, jotta velvollisuuden toteutumista voidaan arvioida.

Suomen Asianajajaliitto pitää pykälää koskevaa esitystä tervetulleena muutoksena vallitsevaan tilanteeseen. Säännöksen soveltamisalaa tulisi Asianajajaliiton mukaan esityksestä kuitenkin laajentaa siten, että vakuutushakemuksen hylkäyksen perusteet on aina ilmoitettava vakuutuksenottajan asemasta riippumatta.

Vakuutusvalvontavirasto huomauttaa, että ehdotuksen sivulla 24, 6 a §:n perustelujen viimeisessä kappaleessa viitataan 13 §:n 3 momenttiin, vaikka tarkoitetaan 11 §:n 3 momenttia, jossa säädetään käteismaksuehdosta.

7 §. Tiedot vakuutuksen voimassaoloaikana

Vakuutuksenantajan on lähetettävä vakuutuksenottajalle vuosittain tieto vakuutusmäärästä ja muista sellaisista vakuutusta koskevista seikoista, joilla on vakuutuksenottajalle ilmeistä merkitystä. Tiedoista, jotka on mainittava vuositiedotteessa, säädetään lisäksi 26 ja 27 §:ssä. Vakuutustapahtuman sattumisen jälkeen vakuutuksenantajalla on tiedonantovelvollisuus sitä kohtaan, jolla on oikeus vaatia suoritusta vakuutuksenantajalta.

Eläkesäätiöyhdistys huomauttaa, että on odotettavissa, että unit link -tyyppisissä vakuutusmuodoissa, tiedonantosäännökset ja vakuutetun tiedonsaantitarpeet korostuvat entisestään. Yhdistys katsoo, että eläkesäätiöiden, eläkekassojen ja henkivakuutusyhtiöiden välisen symmetrisen kilpailun ja vakuutettujen tiedonsaannin varmistamiseksi, vakuutuslainsäätelyyn olisi lisättävä vastaavat säännökset kuin eläkerahastodirektiivin (2003/41/EY) mukaisesti on lisätty eläkesäätiölain 49 a ja 49 b §:ään ja vakuutuslainsäätelyyn (2003/41/EY) mukaisesti on lisätty eläkesäätiölain 84 a ja 84 b §:ään ja vakuutuslainsäätelyyn (2003/41/EY) mukaisesti on lisätty eläkesäätiölain 84 a ja 84 b §:ään. Eläkesäätiöyhdistys myös katsoo, että liikkeen luovutuksen kohteena olevilla vakuutetuilla on oltava oikeus saada eläkesäätiöltä ja eläkekassalta pyynnöstä tiedoksi karttuneen eläkkeen määrä, etuuskien siirtyminen ja oikeudet liikkeen luovutustilanteessa.

Sosiaali- ja terveysministeriö huomauttaa, että henkivakuutusdirektiivin mukaan vakuutuksen voimassaoloaikana vakuutuksenottajalle on annettava kaikkien liitteen A-kohdissa mainittujen tietojen lisäksi tiedot vuosittaisista lisäeduista. Ministeriö katsoo, että jos säästösuosuksiin sovellettavia asiakashyvitysperiaatteita muutetaan, asiakkaalle olisi tiedotettava ennalta asiakashyvitysperiaatteiden muuttamisesta. Näin asiakas voi ennen muutosta tarkistaa joustavamaksuisen säästöhenki- tai eläkevakuutuksen maksusuunnitelmaa siten, että se tosiasiallisesti vastaa hänen säästötavoitteitaan. Ministeriö pitää siksi välttämättömänä, että henkivakuutusdirektiivin liitteen 3 a.8 ja b.3 -alakohtien vaatimuksia vastaavat velvoitteet sisällytetään vakuutuslakiin, ja katsoo lisäksi, että liitteen a.9 ja a.10 -alakohtat luonteensa puolesta ovat lain tasolla yksilöitäviä seikkoja.

3 luku. Vakuutuksen voimassaolo ja sopimuksen muuttaminen

11 §. Vastuun alkaminen

Vakuutuksenantajan vastuu alkaa, jollei muusta ajankohdasta ole yksilöllisesti sovittu vakuutuksenottajan kanssa, silloin, kun vakuutuksenantaja tai vakuutuksenottaja on antanut tai lähettänyt hyväksyvän vastauksen toisen sopijapuolen tarjoukseen.

Vakuutusehdoissa voidaan määrätä, jos siihen vakuutuksen laadun tai muun erityisen syyn vuoksi on aihetta, että vakuutuksenantajan vastuun alkamisen edellytyksenä on vakuutusmaksun suorittaminen. Vakuutuksenantajan on, saadakseen vedota tällaiseen vakuutusehtojen määräykseen, tehtävä siitä merkintä vakuutusmaksua koskevaan laskuun.

Kuluttajien vakuutustoimisto katsoo, että pykälässä on havaittavissa linjan etsimistä, koska pykälän sanamuotoa on nykyiseen muotoiluun nähden tiukennettu samalla kun perusteluja on väljennetty.

17 §. Vakuutuksenantajan oikeus irtisanoa henkilövakuutus

Vakuutuksenantajalla on oikeus irtisanoa henkilövakuutus, jos;

1) vakuutuksenottaja tai vakuutettu on ennen vakuutuksen myöntämistä antanut vakuutuksenantajalle vääriä tai puutteellisia tietoja tahallisesti tai huolimattomuudesta, jota ei voida pitää vähäisenä;

2) vakuutuksenottaja tai vakuutettu on täyttäessään tiedonantovelvollisuuttaan menetellyt vilpillisesti, mutta vakuutuslaki kuitenkin sitoo vakuutuksenantajaa 24 §:n 3 momentin nojalla; tai

3) vakuutettuun liittyvässä, vakuutuksenantajan vastuun arvioimisen kannalta merkityksellisessä seikassa on tapahtunut vahingonvaaraa lisäävä muutos ja vakuutuksenantaja oikean asianlaidan tai vakuutettuun liittyvän seikan tuntien ei olisi vakuutusta myöntänyt.

Vakuutuksenantaja saa irtisanoa henkilövakuutuksen myös, jos:

1) vakuutettu on tahallisesti aiheuttanut vakuutustapahtuman; tai

2) vakuutettu on vakuutustapahtuman jälkeen antanut vakuutuksenantajalle vilpillisesti vääriä tai puutteellisia tietoja, joilla on merkitystä vakuutuksenantajan vastuun arvioimisen kannalta.

Vakuutuksenantajan on irtisanottava vakuutus kirjallisesti ilman aiheetonta viivytystä saatuaan tiedon irtisanomisesta oikeuttavasta perusteesta. Irtisanomista koskevassa ilmoituksessa on mainittava irtisanomisperuste. Jos irtisanomista ei suoriteta siten kuin tässä momentissa säädetään, vakuutuksenantaja menettää irtisanomisoikeutensa. Vakuutus päättyy kuukauden kuluttua siitä, kun vakuutuksenantaja on lähettänyt vakuutuksenottajalle ilmoituksen irtisanomisesta.

Vakuutuksenantajan oikeudesta irtisanoa vakuutus vakuutusmaksun viivästymisen takia säädetään 39 §:ssä.

Kuluttajavirasto katsoo, että pykälän perusteluissa olisi syytä todeta, että vilpillisellä tietojen antamisella tarkoitetaan tahallisten väärin tietojen antamista tietoisena siitä, että annetut tiedot vaikuttavat vakuutuksenantajan vastuuseen.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että vahingon tahallisesti aiheuttanutta vakuutuksenottajaa ei henkilövakuutuksessakaan liene syytä suojella aikaisemmassa laajuudessa siten, ettei irtisanomisoikeutta olisi. Säännöksen sanamuotoa ja soveltamisalaa harkittaessa olisi kuitenkin huomioitava henkivakuutuksen erityisluonne. Lisäksi Asianajajaliitto huomauttaa, että uudistuksen merkitys epäonnistuneiden itsemurhayritysten (tahallinen vahingon aiheuttaminen) kohdalla jää säännöksen sanamuodon ja perustelujen niukkuuden vuoksi tulkinnanvaraiseksi. Kun tahallinen vahingon aiheuttaminen synnyttää irtisanomisoikeuden vakuutuksenantajalle, jää muutoksen myötä epäselväksi ja tulkinnanvaraiseksi se, ulottuuko irtisanomisoikeus koko vakuutukseen silloin, kun samassa vakuutuksessa on sekä henkivakuutus että muuta henkilövakuutusta koskeva vakuutus. Tämän vuoksi joko lain säännökseen tai hallituksen esitykseen tulisi Asianajajaliiton mukaan ottaa selkeä maininta siitä, ettei säännöksen soveltuvuutta voida yhdistelmävakuutuksissa ulottaa vakuutuksen henkivakuutusosaan.

17 a §. Vakuutuksenantajan oikeus irtisanoa tapaturmavakuutus ja sairausvakuutus vakuutusehtojen nojalla

Sellaisen tapaturmavakuutuksen ja sairausvakuutuksen ehdoissa, jonka vakuutusmaksu on sovittu suoritettavaksi säännöllisin väliajoin (*vakuutusmaksukausi*), voidaan määrätä, että vakuutuksenantajalla on oikeus irtisanoa vakuutus päättyväksi vakuutusmaksukauden päättyessä. Jos vakuutusmaksukausi on lyhyempi kuin yksi vuosi tai siitä ei ole sovittu, vakuutuksenantajalla on oikeus irtisanoa vakuutus päättyväksi vain kalenterivuoden lopussa.

Vakuutusta ei saa irtisanoa sen vuoksi, että vakuutetun terveydentila on vakuutuksen ottamisen jälkeen huonontunut, eikä sen vuoksi, että vakuutustapahtuma on sattunut. Irtisanomisperusteen on muutoinkin oltava hyvän vakuutustavan mukainen.

Irtisanomista koskeva ilmoitus on lähetettävä vakuutuksenottajalle viimeistään kuukautta ennen 1 momentin mukaista vakuutuksen voimassaolon päättymisajankohtaa. Ilmoituksessa on mainittava irtisanomisperuste. Jos irtisanomista ei suoriteta siten kuin tässä pykälässä säädetään, irtisanominen on mitätön.

Kuluttajavirasto katsoo, ettei vakuutusturvaa voida vakuutuksenottajan kannalta pitää riittävänä, kun jo alkaneen sairauden kattava vakuutusturva voidaan irtisanoa. Lakia olisi muutettava siten, että vakuutuksenottajan vastuu säilyy vakuutuksen voimassaoloaikana ilmenneiden sairauksien tai sattuneiden tapaturmien osalta.

20 a §. Henkilövakuutuksen sopimusehtojen muuttaminen

Henkilövakuutuksen vakuutusehdoissa voidaan määrätä, että vakuutuksenantajalla on oikeus muuttaa vakuutusehdoissa yksilöidyllä perusteella vakuutusmaksua ja muita sopimusehtoja. Vakuutusmaksua tai muita sopimusehtoja ei kuitenkaan saa muuttaa sen vuoksi, että vakuutetun terveydentila on vakuutuksen ottamisen jälkeen huonontunut, eikä sen vuoksi, että vakuutustapahtuma on sattunut.

Henkivakuutuksen vakuutusmaksua tai muita sopimusehtoja voidaan kuitenkin muuttaa vain, jos muutokseen on erityistä syytä yleisen vahinkokehityksen tai korkotason muutoksen vuoksi eikä vakuutus sopimuksen sisältö muutu olennaisesti alkuperäiseen sopimukseen verrattuna. Jos henkivakuutukseen vaikuttavaa lainsäädäntöä muutetaan, vakuutuksenantajalla on lisäksi oikeus

muuttaa henkivakuutuksen vakuutusmaksua tai muita sopimusehtoja vastaamaan lainsäädännön muutosta.

Vakuutuksenantajalla on lisäksi oikeus tehdä henkilövakuutuksen vakuutusehtoihin vähäisiä muutoksia, joilla ei ole vaikutusta vakuutus sopimuksen keskeiseen sisältöön.

Vakuutuksenantajan on lähetettävä vakuutuksenottajalle ilmoitus siitä, miten vakuutusmaksu tai muut sopimusehdot muuttuvat. Ilmoituksessa on mainittava, että vakuutuksenottajalla on oikeus irtisanoa vakuutus. Muutos tulee voimaan sen vakuutusmaksukauden tai, jos vakuutusmaksukaudesta ei ole sovittu, sen kalenterivuoden alusta lukien, joka ensiksi seuraa kuukauden kuluttua siitä, kun vakuutuksenantaja on lähettänyt vakuutuksenottajalle tämän momentin mukaisen ilmoituksen sopimusehtojen muuttumisesta.

Kuluttajavirasto huomauttaa, että kuluttajalla ei ole samanlaista mahdollisuutta irtisanoa henkivakuutus sopimusta kuin yleensä muita pitkäaikaisia sopimuksia. Tämän vuoksi on ongelmallista, että vakuutus sopimukseen sovellettaisiin samanlaista lainsäädäntöä kuin menettelyyn, jossa tahdonvaltaisen lainsäädännön muuttuessa tehtyjä sopimuksia voidaan muuttaa vain, jos sopimukseen on otettu ehto mahdollisuudesta muuttaa sopimusta. Henkivakuutuksen kohdalla saattaa myös olla, että kuluttaja irtisanomisen johdosta menettäisi suuren osan säästöistään ja eläkevakuutuksen kohdalla on jopa mahdollista määrätä, ettei vakuutuksenottajalla ole oikeutta saada takaisinostoarvoa. Näistä syistä mahdollisuuteen muuttaa henkivakuutusehtoja lainsäädännön muutoksen johdosta tulee viraston mukaan suhtautua varauksellisesti.

Virasto katsoo myös, ettei vakuutus sopimuslakiin tule kirjoittaa säännöstä, joka oikeuttaa muuttamaan olemassa olevia henkivakuutus sopimuksia olennaisella tavalla siten, että muutoksen tarpeellisuus jää vakuutuksenantajan arvioitavaksi. Virasto huomauttaa, että käsite ”henkivakuutukseen vaikuttava lainsäädäntö” on sekä tulkinnanvarainen että laaja-alainen. Myös oikeus muuttaa vanhoja sopimuksia on ongelmallinen, ja siihen tulisi viraston mukaan ryhtyä vain erittäin painavista syistä, koska henkivakuutuksiin luettavia eläkevakuutuksia on markkinoitu kuluttajille kiinteäkorkoisina. Mikäli muutos kuitenkin toteutuisi, tulee viraston mukaan huolehtia siitä, että muutoksen vuoksi kaikki eläkevakuutukset ovat irtisanottavissa ja takaisinostoarvo nostettavissa. Lisäksi on huolehdittava siitä, että vakuutuksenantaja velvoitetaan tekemään muutokset henkivakuutusten ehtoihin myös silloin, kun muutos on kuluttajille edullinen.

Kuluttajien vakuustoitimisto toivoo, että oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että vakuutusyhtiölain uudistaminen on vireillä sosiaali- ja terveysministeriössä ja että oikeusministeriö seuraa lainsäädäntöhankkeen etenemistä ja tarpeen vaatiessa tekee jatkovalmistelussa ehdotuksen pykälään tältä kannalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö huomauttaa, että 2 momentin toisen virkkeen kohdalla ei oteta huomioon sitä, onko muutos olennainen vai ei, mikä tarkoittaa, että myös ei-pakottavaan vakuutuksen vaikuttavaan lain muutoksen johdosta vakuutus sopimus voisi yhtiön yksipuolisella päätöksellä muuttua olennaisesti. Yleisperustelujen kohdan 2.6. kolmannessa kappaleessa muutos oikeuden laajentamista koskevien perustelujen osalta ministeriö toteaa, että henkivakuutusyhtiöillä on varsin laajat vapausasteet tuotekehittelyyn, kun laskuperustekorin valinta on henkivakuutusyhtiön harkinnassa. Laskuperustekorin valinta on nähtävä liiketoiminnan riskinä, johon henkivakuutusyhtiön on otettava kantaa sopimuksen tekohetkellä. Jos myöhemmin sovelletaan sopimushetkeä alemmaa laskuperustekorkoa, se saattaa vaikuttaa säästöjen kertymiseen. Ministeriön mukaan esitettyä yleisluontoista valtuutta muuttaa sopimusehtoja ja maksuja ilman tarkempia perusteluja ei tulisi sallia henkivakuutusyhtiöille.

Ministeriö katsoo, että vapaaehtoisuuteen perustuvaan sopimussuhteeseen sopii huonosti se, että lainsäädännöllä sopimuksen toiselle osapuolelle annetaan yksipuolinen sopimuksen muutosoikeus. Ministeriö huomauttaa myös, että takautuvasti voimaantullessaan, säännös loukkaisi ilmeisesti sekä omaisuudensuojaa että sopimusehtojen pysyvyyttä koskevaa suojaa. Kun esimerkiksi henkivakuutuksen siirto vakuutusyhtiöstä toiseen ei nykyisin ole mahdollista ilman vakuutuksen takaisinostamista, näitä asioita ei voi jättää pelkästään kilpailun varaan.

Ministeriön mielestä jää epämääräiseksi, miten eri tilanteita tulee tulkita, ja miten asiakkaansuoja voidaan varmistaa, jos vakuutuksenottajalla ja -antajalla on eri käsitys siitä, mikä vaikutus lainsäädännön muutoksella on. Kun ehdotettu muutosoikeus on yksipuolinen, käytäntö todennäköisesti muotoutuu sellaiseksi, että vain yhtiölle edulliset muutokset tehdään. Tämän vuoksi tulisikin lainsäädännön muuttuessa menetellä siten, että vakuutusyhtiö lähettää vakuutuksenottajalle muutosehdotuksen ja vakuutuksenottaja voi itse arvioida ja päättää, onko muutosehdotus hänelle sopiva. Muutos, jolla jälkikäteen siirretään yhtiön liiketoiminnallista riskiä vakuutuksenottajan kannettavaksi, ei ministeriön käsityksen mukaan voi tulla kyseeseen muuta kuin nimenomaisessa tarkkarajaisessa säännöksessä, jossa muutostilanteet on analysoitu kaikkien intressiryhmien kannalta. Ehdotuksen 20 a §:n perustelujen kuudenteen kappaleeseen liittyen ministeriö huomauttaa, että jos vastuuvelan laskennassa käytettävän enimmäiskoron muuttaminen vaikuttaa asiakkaalle hyvitettävään tuottoon alentavasti, kysymyksessä tulee olla tarkkarajainen lain tasoinen säännös. Lisäksi koska ehdotuksen 20 a §:ssä ei eritellä sopimuksen muuttamisen syitä, tulee varmistaa, että jatkossa vapaakirja-arvojen alentamisen yhteydessä eläkevakuutusten osalta oikeus takaisinostoarvoon säilyy nykyisen lain mukaisena. Kun oikeustilan muuttaminen ei tältä osin liene ollut ehdotuksen tarkoitus, tulee esitystä ministeriön näkemyksen mukaan muuttaa tältä osin.

Ministeriön käsityksen mukaan lainsäädännössä tulisi kiinnittää huomiota vakuutusyhtiöiden oikeasuhtaisten velvollisuuksien lisäämiseen ja vakuutuksenottajien oikeuksien pysyvyyteen, kun Suomessa vakuutuksenottajan asema takaisinostomahdollisuuden osalta on huonompi verrattuna eräisiin muihin jäsenvaltioihin. Myös valvonnan toteuttamisen kannalta henki- ja eläkevakuutussopimuksista annettavien tiedonantovelvollisuuksien tarkentaminen ja perustelujen tarkentaminen henkivakuutusmaksujen ja ehtojen muuttamista koskevien tilanteiden osalta myötävaikuttaisi siihen, että vakuutusvalvontaa voitaisiin tehostaa.

Vakuutusvalvontavirasto ehdottaa harkittavaksi olisiko pykälän 4 momenttia täydennettävä vielä erillisellä säännöksellä, jonka mukaan myös eläkevakuutuksen vakuutuksenottajalla on oikeus irtisanoa vakuutus ja saada takaisinostoarvo. Virasto huomauttaa lisäksi, että arvioinnissa ei ole otettu huomioon voimassa olevan vakuutusyhtiölain 13 luvun 4 §:n säännöstä, jossa säädetään vakuutuksen vapaakirja-arvon alentamisesta lainsäädännön tai korkotason muutoksen johdosta. Tämä säännös ehdotetaan kumottavaksi 20 a §:n säätämisen yhteydessä.

Valtiovarainministeriö katsoo, että henkivakuutusyhtiöille ei tulisi sallia yleisluontoista valtuutta muuttaa sopimusehtoja ja maksuja ilman tarkkoja perusteluja, sillä vakuutuksenottajalle laskuperustekorona pysyvyys on merkittävä osa vakuutussopimusta. Lisäksi henkivakuutussopimukseen ei sovi, että lainsäädännöllä henkivakuutusyhtiölle annetaan yksipuolinen sopimuksen muutosoikeus. Jos oikeus olisi takautuva, kuten

esitetään, se loukkaisi mitä todennäköisimmin omaisuudensuojaa ja sopimusehtojen pysyvyyttä. Myöskään henkivakuutusyhtiöiden liiketoiminnallista riskiä ei tulisi jälkikäteen siirtää vakuutuksenottajien kannettavaksi. Menettely on ministeriön mukaan siksikin kyseenalainen, että kuluttajan mahdollisuutta irtisanoa yksipuolisesti henkivakuutussopimus on rajoitettu, erityisesti koskien vapaaehtoista eläkevakuutusta. Huomioon on myös otettava, että vakuutuksenottajan terveydentila on voinut huonontua sopimuksen voimassaoloaikana, minkä vuoksi terveydentilan huononnus voitaisiin rajata pois uuden vakuutussopimuksen korvauspiiristä. Myös vakuutuksen takaisinmaksuarvo voi olla alempi irtisanomishetkellä kuin siinä tapauksessa, että vakuutus pidettäisiin sopimuskauden loppuun saakka.

Ministeriö pitää ongelmallisena oikeutta alentaa vakuutussäästölle tulevaisuudessa maksettavaa kiinteää laskuperustekorkoa, kun muutosoikeus koskisi myös vanhoja sopimuksia ja huomauttaa, että henkivakuutusyhtiöillä on todellisuudessa merkittävä pelivara tuotekehittelyyn. Laskuperustekorona valinta on ministeriön mukaan liiketoiminnan luonteeseen elimellisesti kuuluva riski, jonka hallitsemiseen vakuutusyhtiöillä on monipuoliset välineet, jotka entisestään laajentuvat siirryttäessä markkinaehtoisempaan laskentatekniikkaan.

4 luku. Eräät vakuutuksenottajan ja vakuutetun velvollisuudet ja vakuutuksenantajan vastuun rajoitukset

30 §. Vakuutustapahtuman aiheuttaminen vahinkovakuutuksessa

Vahinkovakuutuksen vakuutusehdoissa voidaan lisäksi määrätä, että vakuutetulle tulevaa korvausta voidaan alentaa tai se evätä, jos hänen alkoholin tai huumausaineen käyttönsä on vaikuttanut vakuutustapahtumaan. Moottoriajoneuvovakuutuksen vakuutusehdoissa voidaan määrätä alkoholin, huumausaineen tai muun huumaavaan aineen käytön vaikutuksesta vakuutuskorvaukseen siten kuin liikennevakuutuslain 7 §:n 4 ja 5 momentissa säädetään.

Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton näkemyksen mukaan muu huumaava aine tulisi lisätä momenttiin siten, että se koskisi kaikkia vahinkovakuutuksia, eli muitakin kuin moottoriajoneuvovakuutuksia. Liitto myös toteaa, ettei ehdotuksessa ole perusteltu sitä, miksi muissa kuin moottoriajoneuvovakuutuksessa ei ole sallittua vedota huumaavan aineen käyttöön, jos sillä on selvä syy-yhteys vahingon syntyyn.

34 §. Korvauksen alentaminen tai epääminen vahinkovakuutuksessa

Harkittaessa, onko korvausta vahinkovakuutuksessa tässä luvussa säädetyllä perusteella alennettava tai evättävä, tulee ottaa huomioon, mikä merkitys seikalla, jota vakuutuksenottajan tai vakuutetun antama väärä tai puutteellinen tieto koskee, tai vahingonvaaraa lisänneellä muuttuneella olosuhteella taikka vakuutetun tai 33 §:ssä tarkoitetun henkilön toimenpiteellä tai laiminlyönnillä on ollut vahingon syntymiseen. Lisäksi tulee ottaa huomioon vakuutuksenottajan, vakuutetun tai 33 §:ssä tarkoitetun henkilön tahallisuuden tai huolimattomuuden laatu sekä olosuhteet muutoin. Tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnin vaikutuksista vakuutuskorvaukseen eräissä tapauksissa säädetään 58 §:ssä.

Lähivakuutus-ryhmän Keskusliitto huomauttaa, että säännöksen sanamuoto ei sovellu erityisen hyvin tilanteisiin, joissa vakuutuksen kohteena olevasta omaisuudesta, etuudesta

tai toiminnasta on annettu vääriä tai puutteellisia tietoja, ja kun vakuutuksesta perittävä maksu on siksi jäänyt liian alhaiseksi tai vakuutuksen muu sisältö on muodostunut muutoin erilaiseksi verrattuna siihen, että vakuutuksenantaja olisi saanut oikeat tiedot. Näissä tapauksissa laiminlyönnillä ei ole suoraa syy-yhteyttä vahingon aiheutumiseen, mutta se johtaa kuitenkin vakuutuksenantajan kannalta epäedulliseen lopputulokseen. Jotta pykälä soveltuisi paremmin vakuutuslainsäädännön 23, 26, 30, 31 ja 32 §:ssä mainittuihin tilanteisiin, liitto ehdottaa 34 §:ää muutettavan seuraavassa kappaleessa esitetysti (muutos kursivoitu). Mikäli sanamuoto muutetaan ehdotetulla tavalla, ei lain 58 §:ään ole myöskään tarpeellista lisätä työryhmän ehdottamaa uutta 3 momenttia eikä 34 §:ään viittaussäännöstä 58 §:ään.

Lähivakuutus-ryhmän Keskusliiton ehdotus vakuutuslainsäädännön 34§:ksi.

Harkittaessa, onko korvausta vahinkovakuutuksessa tässä luvussa säädetyllä perusteella alennettava tai se evättävä, tulee ottaa huomioon, mikä merkitys seikalla, jota vakuutuksenottajan tai vakuutetun antama väärä tai puutteellinen tieto koskee, tai vahingonvaara lisänneellä muuttuneella olosuhteella taikka vakuutetun tai 33 §:ssä tarkoitetun henkilön toimenpiteellä tai laiminlyönnillä on ollut vahingon syntymiseen, *vakuutuksenantajan vastuuseen taikka vakuutusehtojen tai vakuutusmaksun määräytymiseen*. Lisäksi tulee ottaa huomioon vakuutuksenottajan, vakuutetun tai 33§:ssä tarkoitetun henkilön tahallisuus tai huolimattomuuden laatu sekä olosuhteet muutoin.

Myös *Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton* mukaan säännöstä tulisi muuttaa siten, että ilmaisu ”vahingon syntymiseen” korvataan viittauksella ”vakuutusyhtiön vastuuseen”.

5 luku. Vakuutusmaksu

38 §. Vakuutusmaksun suorittaminen

Vakuutusmaksu on suoritettava kuukauden kuluessa siitä, kun vakuutuksenantaja on lähettänyt vakuutuksenottajalle vakuutusmaksua koskevan laskun. Ensimmäistä maksua ei kuitenkaan tarvitse suorittaa ennen vakuutuksenantajan vastuun alkamista, ellei maksun suorittaminen ole vakuutusehtojen mukaan vakuutuksenantajan vastuun alkamisen edellytys, eikä myöhempiä maksuja ennen sovitun vakuutusmaksukauden tai vakuutuskauden alkamista. Jos vakuutuksenantajan vastuu alkaa joltakin osin myöhemmin, tätä osaa koskevaa vakuutusmaksua ei tarvitse suorittaa ennen vastuun alkamista.

Suomen vakuutusyhtiöiden Keskusliitto katsoo, että vakuutusmaksua koskevalla säännöksellä puututaan vakuutusyhtiöiden oikeuteen päättää itse maksun määräytymisperusteista ja maksurakenteesta, ja huomauttaa, että sääntely saatettaisiin myös katsoa EY-oikeuden vastaiseksi sillä perusteella, että sillä rajoitetaan palvelujen tarjoamisen vapautta. Liitto viittaa EFTA-tuomioistuimen tapaukseen E-01/05.

Vakuutusvalvontavirasto ehdottaa, että ehdotuksen jatkovalmistelussa pohdittaisiin, onko tarvetta muuttaa ehdotettua pykälää siten, että siinä ei edellytetä laskun lähettämistä kaikissa tilanteissa kuukautta ennen eräpäivää. Tätä on vaikea noudattaa sellaisissa vakuutuksissa, joissa maksukausi on yksi kuukausi ja joissa vakuutusmaksu peritään vakuutusyhtiön yhteistyökumppanin muun laskutuksen yhteydessä. Tällöin maksua ei käytännössä ole aina mahdollista lähettää kuukausi ennen eräpäivää. Se ei ole tarpeenkaan kuluttajan suojan kannalta silloin, kun vakuutusmaksun maksamisesta kuukausittain on nimenomaisesti sovittu ja vakuutusmaksun määrä pysyy muuttumattomana.

8 luku. Vakuutuskorvaus vahinkovakuutuksessa

58 §. Alivakuutus

Tämän pykälän säännöksiä alivakuutuksesta sovelletaan soveltuvin osin myös, jos vakuutuksenottaja tai vakuutettu on tahallisesti tai huolimattomuudesta, jota ei voida pitää vähäisenä, antanut omaisuudesta tai etuudesta vääriä tai puutteellisia tietoja ja vakuutusmaksu on näiden tietojen perusteella sovittu pienemmäksi kuin jos oikeat ja täydelliset tiedot olisi annettu. Vähäinen poikkeama omaisuudesta tai etuudesta annetun tiedon ja oikean ja täydellisen tiedon välillä ei kuitenkaan oikeuta vakuutuskorvauksen alentamiseen.

Kuluttajavirasto huomauttaa, että kuluttajalle on syytä tietoja annettaessa kertoa pykälän tarkoittamasta seuraamuksesta sekä muistuttaa myös vuositiedotteessa tarpeesta kertoa vakuutettua kohdetta koskevista muutoksista. Virasto pitää myös tarpeellisena lisäystä mahdollisuudesta kohtuullistaa tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnin seurauksia.

Lähivakuutus-ryhmän Keskusliitto ry katsoo, että ehdotettu kolmas momentti soveltuu huonosti 58 §:n yhteyteen. Varsinaisessa korvauksen alentamisessa alivakuutuksen perusteella ei ole kyse vakuutuksenottajan tai vakuutetun moitittavaan menettelyn sanktioinnista. Summavakuutuksen keskeisten periaatteiden mukaan vakuutuskorvausta tulee pykälän tilanteissa alentaa riippumatta siitä, mikä on ollut syynä vakuutusmäärän riittämättömyyteen. Pykälää tulisi voida soveltaa sekä summavakuutuksissa että täysarvovakuutuksissa, joissa euromääräisestä vakuutusmäärästä ei ole sovittu. On myös mahdollista, että vakuutuksenantaja oikeat tiedot saatuaan ei olisi lainkaan myöntänyt haettua vakuutusta, taikka myöntänyt sen korvauspiiriltään rajoitettuna tai muutoin erilaisin ehdoin. Uusi kolmas momentti ei sanamuotonsa mukaan soveltuisi lainkaan näihin tilanteisiin. Lähivakuutus-ryhmän Keskusliitto huomauttaa myös, että edellä mainittuja tilanteita koskee jo vakuutuslainsäädännön 34 § ja että momentin toteutuessa otettaisiin uudelleenkäyttöön ns. pro rata -sääntö, jonka soveltamisesta näissä tilanteissa luovuttiin nykyisen vakuutuslainsäädännön säätämisen yhteydessä.

Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto katsoo, ettei uusi 3 momentti ole onnistunut, sillä se sekoittaa yli- ja alivakuutuksen käsitteitä.

9 luku. Kolmannen oikeus vahinkovakuutuksessa

64 §. Ilmoitus vakuutuksenantajan vastuun päättymisestä tai supistumisesta

Vakuutuksenantaja on velvollinen ilmoittamaan vastuunsa päättymisestä tai vastuuta supistavasta sopimuksesta tai toimenpiteestä tiedossaan olevalle, 62 §:ssä tarkoitettulle vakuutetulle, jonka oikeutta kyseinen sopimus tai toimenpide merkittävästi supistaa. Vakuutuksenantajan vastuu päättyy tai sopimus tai toimenpide tulee voimaan 62 §:ssä tarkoitettua vakuutettua kohtaan aikaisintaan 14 päivän kuluttua siitä, kun ilmoitus on hänelle lähetetty.

Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys pitää pykälään ehdotettua muutosta rahoitusyhtiöiden näkökulmasta kannatettavana, kun se laajentaa ilmoitusvelvollisuutta omistusvakuutusjärjestelyillä rahoitettuihin kohteisiin. Yhdistys ehdottaa kuitenkin pykälän perustelujen ensimmäisen lauseen muutettavaksi muotoon ”(p)ykälä on osoittautunut käytännössä soveltamisalaltaan liian suppeaksi esimerkiksi osamaksu- ja leasingrahoituksessa. *Osamaksurahoituksessa myyjä tyypillisesti turvaa asemansa*

omistuksenpidätysehdolla, kun taas leasingrahoituksessa vuokralleantajalla on omistusoikeus vuokrattuun kohteeseen”.

10 luku. Korvausmenettely

70 §. Korvauksen suorittaminen

Vakuutuksenantajan on ilmoitettava vajaavaltaiselle suoritettavasta vakuutuskorvauksesta vajaavaltaisen kotipaikan holhousviranomaiselle, jos korvauksen kokonaismäärä on suurempi kuin 1000 euroa ja korvaus käsittää muun suorituksen kuin vakuutustapahtuman aiheuttamien kustannusten tai varallisuuden menetysten korvaamisen.

Potilasvakuutuskeskus pitää 1000 euron rajaa perusteltuna, mutta ehdottaa 2 momenttia muutettavaksi siten, että vakuutuksenantaja olisi oikeutettu tekemään ilmoituksen holhousviranomaiselle aina, kun korvaus maksetaan täysi-ikäiselle henkilölle, jolle on määrätty edunvalvoja. Ehdotetussa muodossa vakuutuslaitoksen tulee aina hankkia käyttöönsä päätös vajaavaltaiseksi julistamisesta, mikä hidastaa korvauskäsittelyä ja aiheuttaa lisätyötä. Ilmoitusvelvollisuus tulisi edelleen rajata niihin tilanteisiin, joissa täysi-ikäinen henkilö on vajaavaltainen.

Sisäasiainministeriöllä ei ole huomautettavaa siitä säännökseen ehdotetusta terminologisesta tarkistuksesta, että termi holhouslautakunta korvataan käsitteellä holhousviranomainen. Pykälää ehdotetaan kuitenkin tarkistettavaksi siten, että termi kotipaikka korvattaisiin käsitteellä kotikunta.

Kuluttajavirasto katsoo pykälän 3 momenttiin liittyen, että koska vakuutuskorvauksen saaminen kohtuullisessa ajassa on olennainen osa vakuutussopimuksen sisältöä, on tarpeen säätää viivästyksen perusteella suoritettavasta vakiokorvauksesta viivästyskorkoseuraamuksen lisäksi. Viraston mukaan viivästyskorko ei ole käytännössä tehokkaasti turvannut kuluttajan oikeutta vakuutuskorvaukseen kuukauden kuluessa.

73 §. Vaatimuksen esittämisajankohta ja vanhentuminen

Vakuutussopimukseen perustuva korvausvaatimus on esitettävä vakuutuksenantajalle vuoden kuluessa siitä, kun korvauksen hakija on saanut tietää vakuutuksen voimassaolosta, vakuutustapahtumasta ja vakuutustapahtumasta aiheutuneesta, korvattavaksi tulevasta vahinkoseuraamuksesta. Korvausvaatimus on joka tapauksessa esitettävä viimeistään 10 vuoden kuluessa vakuutustapahtumasta tai, jos vakuutus on otettu henkilövahingon tai vahingonkorvausvelvollisuuden varalta, vahinkoseuraamuksen aiheutumisesta. Korvausvaatimuksen esittämiseen rinnastetaan ilmoituksen tekeminen vakuutustapahtumasta.

Kuluttajavirasto pitää ehdotettuja muutoksia vanhentumisaikojen pidentämiseksi tarpeellisina, jotta kuluttaja ei menetä oikeuttaan vakuutuskorvaukseen jo ennen vahinkoseuraamuksen ilmentymistä tai ennen kuin hän on saanut muun vakuutuksen nojalla päätöksen oikeudestaan korvaukseen.

Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto näkee vanhentumisajankohdan pidentämisen esinevahinkojen osalta ongelmallisena, sillä useissa tavanomaisissa esinevahingoissa

vahinko on havaittavissa välittömästi vakuutustapahtuman jälkeen. Jos vanheneminen alkaa kulua vasta laskun saamisesta, vakuutusyhtiöiden mahdollisuus korvausvelvollisuutensa selvittämiseen hankaloituu käytännössä merkittävästi.

Liiton mukaan laskun saamisen rinnastaminen vahinkoseuraamukseksi kaikissa vahinkotilanteissa on monelta osin ongelmallista, ja viittaus laskuun ja sen saamiseen ajankohtana, josta vanhentumisaika alkaa, tulisi poistaa hallituksen esityksen perusteluista. Laki velan vanhentumisestakin lähtee siitä, että on mahdollista ottaa huomioon vahingon ilmenemisajankohdan vaihtelu eri vahinkotyyppien välillä. Merkitystä laskun saamiselle ei tulisi antaa myöskään siitä syystä, että vanhentuminen voidaan katkaista, vaikka vaadittava korvausmäärä ei olisi täsmentynyt. Vanhentumislaita ei myöskään ole suoraan johdettavissa sitä, että kyseisessä laissa vahingon ilmeneminen vanhentumisaikan alkamisajankohtana tarkoittaisi nimenomaan laskun saamista. Vakuutuslautakuntakin on päätöksissään katsonut, että vakuutetulla on tietoisuus vahingosta viimeistään silloin, kun hoitokustannus syntyy tai sairaus todetaan.

Liitto ehdottaa, että työryhmän ehdottamat täsmennykset pykälän alkuosaan säilyisivät, mutta pykälään lisättäisiin henkilövahinkoja koskeva 2 momentti, joka olisi seuraavanlainen: ”Vakuutussopimukseen perustuva korvausvaatimus on esitettävä vakuutuksenantajalle vuoden kuluessa siitä, kun korvauksen hakija on saanut tietää vakuutuksen voimassaolosta, vakuutustapahtumasta ja vakuutustapahtumasta aiheutuneesta, korvattavaksi tulevasta vahinkoseuraamuksesta. Korvausvaatimus on joka tapauksessa esitettävä viimeistään 10 vuoden kuluessa vakuutustapahtumasta.

Mitä 1 momentissa on säädetty 10 vuoden ehdottomasta määräajasta korvausvaatimuksen esittämiselle, ei kuitenkaan sovelleta henkilövahinkoihin. Korvausvaatimus henkilövahingosta voidaan kuitenkin aina esittää vuoden kuluessa vahinkoseuraamuksen aiheutumisesta.”

74 §. Kanneaika ja oikeuspaikka

Kanne vakuutuksenantajan tekemän korvausta koskevan päätöksen taikka vakuutuksenottajan tai vakuutetun asemaan vaikuttavan muun päätöksen johdosta on oikeuden menettämisen uhalla nostettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut kirjallisen tiedon vakuutuksenantajan päätöksestä ja tästä määräajasta. Kanne voidaan nostaa myös kantajan kotipaikan tuomioistuimessa. Vanhentumisen keskeytyksestä sen johdosta, että asia saatetaan vireille Vakuutuslautakunnassa tai muussa kuluttajariitoja ratkaisevassa elimessä säädetään velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 11 §:ssä.

Kuluttajavirasto pitää tarpeellisena ehdotusta rinnastaa Vakuutuslautakunta ja muu kuluttajariitoja ratkaiseva elin lakisääteiseen elimeen, kun kysymyksessä on korvauspäätöstä koskevan kanneajan katkeaminen.

Sisäasiainministeriö ehdottaa, että käytetty termi kotipaikka korvattaisiin käsitteellä kotikunta.

Suomen Asianajajaliiton huomauttaa, että on epäselvää, mistä korvauspäätöksestä vakuutussopimuslain pykälän mukainen kanneaika lasketaan. Säännös ei myöskään anna vastausta siihen, miten kanneaikaa arvioidaan, jos se perustuu uuteen selvitykseen tai olosuhteeseen. Tämän vuoksi pykälään tai sitä koskevan esityksen perusteluihin tulisi ottaa selventävät maininnat säännöksen soveltamistavasta. Asianajajaliitto ehdottaa

vahingonkorvauslain 5 luvun 8 §:n sisältöisen säännöksen ottamista vakuutusopimuslakiin henkilövakuutusten korvauspäätösten osalta, sillä 74 § ei millään tavalla huomioi olosuhteiden muutoksia ja niiden vaikutusta kanneoikeuteen.

75 §. Vakuutuksenantajan takautumisoikeus

Vakuutusehdoissa ei saa poiketa 1 tai 2 momentin säännöksistä kolmannen henkilön vahingoksi, jos kolmas henkilö on yksityishenkilö taikka työntekijä, virkamies tai näihin vahingonkorvauslain (412/1974) 3 luvun 1 §:n mukaan rinnastettava muu luonnollinen henkilö. Moottorijoneuvovakuutuksen vakuutusehdoissa voidaan kuitenkin takautumisoikeudesta määrätä siten kuin liikennevakuutuslain 20 §:ssä säädetään

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että esitykseen tulisi sisällyttää yksityiskohtaiset perustelut siitä, miksi regressioikeutta koskeva pakottavuus poikkeaa muiden säännösten pakottavuudesta. Regressisäännöksen pakottavuuden tulisi olla yhtä laaja kuin muiden vakuutusopimuslain säännösten.

Suomen Yrittäjät toteaa, että mietinnössä on perusteltu varsin niukasti muutosta, jonka mukaan vakuutuksenottajan takautumisoikeutta koskevat rajoitukset olisivat pakottavia vain, jos vahingon aiheuttanut kolmas henkilö on luonnollinen henkilö. Suomen Yrittäjien mukaan tämän johdosta muutosehdotukseen on vaikea ottaa kantaa. Jatkovalmistelussa tulisikin selventää mm. sitä miksi työryhmä on päätenyt tälle kannalle sekä selventää viittauksen vahingonkorvauslain 3 luvun 1 §:ään merkitystä takautumisoikeutta koskevaan säätelyyn. Suomen Yrittäjät huomauttaa, että vahingonkorvauslain sanottu säännös voi pitää sisällään myös oikeushenkilön. Suomen Yrittäjien mukaan vakuutusopimuslakia koskevan säätelyn ei tulisi johtaa siihen, että vakuutusopimuslain tulkinta käsitteestä itsenäinen yrittäjä olisi suppeampi kuin vahingonkorvauslain säännöksessä. Tämä saattaisi johtaa siihen, että vakuutuksenantaja voisi vakuutusopimuslain takautumisoikeutta koskevan säännöksen nojalla periä suorittamansa korvauksen vakuutusehtojensa mukaisesti sellaiselta vahingonaiheuttajalta, jolta isännänvastuuta koskevien säännösten nojalla ei vastaavasti olisi mahdollista periä takaisin mitään. Tällainen tilanne syntyisi silloin, kun yhtiömuodossa toimiva itsenäinen yrittäjä olisi aiheuttanut vahingon lievällä huolimattomuudella (VahL 4:1 §). Suomen Yrittäjien mukaan ehdotettua pykälää tulisi tältä osin tarkentaa ottaen huomioon ennakkopäätös (KKO 2004:53), jonka mukaan yritysmuoto ei voi olla ratkaisevaa sille, pidetäänkö tiettyä henkilöä itsenäisenä yrittäjänä vai ei.

3.3. Laki velan vanhentumisesta annetun lain 11§:n muuttamisesta

11 §. Oikeudelliset katkaisutoimet

Velan vanhentuminen katkeaa niin kuin 2 momentissa säädetään, jos:

- 1) velkoja panee vireille saatavaa koskevan kanteen velallista vastaan tai esittää saatavaa koskevan vaatimuksen tuomioistuimessa, kuluttajavalituslautakunnassa tai laissa säädettyssä muussa toimielimessä tai menettelyssä, jossa voidaan antaa ratkaisu tai ratkaisusuositus, taikka toimieliimessä, joka on merkitty Euroopan unionin komission pitämään tieto-kantaan kuluttajariitoja ratkaisevista elimistä;

Liikennevakuutuskeskus ja *Potilasvakuutuskeskus* huomauttavat, että velan vanhentumisesta annetun lain 1 §:n mukaan sitä ei sovelleta mm. lakisääteisen vakuutuksen perusteella suoritettavaan eläkkeeseen tai korvaukseen. Tämän vuoksi tulee yksityiskohtaisista perusteluista kohdasta 1.3. ensimmäisestä kappaleesta poistaa maininnat lakisääteisten vakuutusten korvausasioita käsittelevistä lautakunnista.

4. MUUTA JATKOVALMISTELUSSA HUOMIOITAVAA

4.1. Vakuutuslain 32 §:n tulkintaa koskeva kirjallinen kysymys 34/2007 vp

Kirjallisessa kysymyksessä 34/2007 vp pyydetään hallitusta ryhtymään toimiin, jotta hirvieläimen väistämistä johtuvia ajoneuvovahinkoja voitaisiin korvata vakuutuksesta. Kysymyksen taustalla on korkeimman oikeuden tapaus KKO 2007:23. Tapauksessa henkilöauton kuljettaja oli hirveä väistäessään menettänyt auton hallinnan ja auto oli tieltä suistuessaan vaurioitunut. Auton osakaskovakuutuksen ehtojen mukaan olisi voitu korvata vain sellainen esinevahinko, jonka syynä oli törmäämien hirvieläimeen. Hirven väistämistä ei pidetty vakuutuslain 32 §:n 1 momentissa tarkoitettuna vahingon torjumiseen tähtäävänä pelastamistoimenä eikä vakuutusyhtiö siten ollut velvollinen korvaamaan autolle tietä suistumisesta aiheutunutta vahinkoa vakuutuslain 61 §:ssä tarkoitettuina pelastamiskustannuksina.

Asiaa käsitelleet alemmat tuomioistuimet olivat katsoet, että auton kuljettaja oli väistämällä tielle tullutta hirveä pyrkinyt torjumaan uhkaavan vakuutus tapahtuman eli hirveen törmäämisen, minkä johdosta kyseessä oli vakuutuslain tarkoittama pelastustoimi. Korkeimman oikeuden mukaan lain tarkoituksena on ollut kannustaa vakuutuksenottajaa ja hänen edustajiaan sellaiseen vahinkoa torjuvaan käyttäytymiseen, johon nämä eivät muulla perusteella olisi velvollisia tai johon nämä eivät muutoin välttämättä oma-aloitteisesti ryhtyisi. Lisäksi korkein oikeus huomauttaa, että oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä on yleensä katsottu, että vakuutuslain 32 §:ssä mainittu velvollisuus huolehtia vahingon torjumisesta tai rajoittamisesta tarkoittaa tavanomaisesta poikkeavia toimenpiteitä, joihin ryhtyminen ei johdu pelkästään yleisen huolellisuusvelvollisuuden noudattamisesta. Korkein oikeus jatkaa, että on myös edellytetty, että tällaisiin toimenpiteisiin ryhtyminen perustuu vakuutuksenottajan tai hänen edustajansa tietoiseen valintaan eikä esimerkiksi vaistonvaraiseen tai tahdosta riippumattomaan käyttäytymiseen.

Korkein oikeus on katsonut, että yhteentörmäyksen välttäminen hirven kanssa kuuluu yleiseen huolellisuusvelvoitteeseen, eikä se näin ollen ole tavanomaisesta poikkeavaa käyttäytymistä. korkeimman oikeuden mukaan hirven väistäminen ei ole sellainen toimenpide, jolla kuljettaja olisi pyrkinyt tietoisesti torjumaan vakuutuksesta korvattavaa esinevahinkoa. Lisäksi korkein oikeus katsoo, että vakuutuksenottaja voi ottaa laajemman vakuutuksen, kun on yksiselitteistä, että osakaskovakuutuksen hirviturvaus on rajattu hirvieläimeen törmäämisestä aiheutuvaan esinevahinkoon.

Sekä käräjäoikeus että korkein oikeus ovat huomauttaneet, että uhkaavasta vakuutus tapahtumasta aiheutuvan vahingon torjumiseen tähtäävän pelastamistoimen käsite jää lain ja sen esitöiden valossa tulkinnanvaraiseksi. Tapausta koskevassa kirjallisessa kysymyksessä tiedustellaan, miten hallitus aikoo vakuutuslain mukaisia säännöksiä muuttamalla vaikuttaa vakuutuslain tulkintaan siten, että myös vapaaehtoisesta

osakaskovakuutuksesta korvataan sellaiset ajoneuvolle aiheutuneet vahingot, jotka ovat todistettavasti johtuneet hirvieläimen väistämisestä.

4.2. Apulaisoikeuskanslerin vastaus kysymykseen vakuutuslainsäädännön 16 §:n 2 momentin tulkinnasta

Apulaisoikeuskansleri on toimittanut oikeusministeriölle tiedoksi 10.4.2007 antamansa vastauksen erään vakuutusvakuutusmaksajan kirjoitukseen. Asia koskee tapausta, jossa vakuutusmaksaja oli vakuutusvakuutusmaksun jälkeen saanut tietää, että vakuutusmaksajana oli irtisanonut vakuutusmaksun eikä vakuutus enää ollut voimassa. Vakuutusmaksajalle ei hänen mukaansa ollut tullut tietoa vakuutusmaksun irtisanomisesta. Vakuutusyhtiö puolestaan oli vakuutusmaksajalle mukaisesti lähettänyt postitse tiedon irtisanomisesta vakuutusmaksajalle. Tapaus on käsitelty eri oikeusasteissa. Valituslupaa korkeimpaan oikeuteen ei myönnetty.

Käräjäoikeus ja hovioikeus ovat tuomioissaan ottaneet kantaa vakuutuslainsäädännön 16 §:n 2 momenttiin tulkintaan ja ovat tulkinneet asiaa hieman eri tavalla. Käräjäoikeus on soveltanut lähettämisperiaatetta ja hovioikeus saapumisperiaatetta. Tästä huolimatta molemmat oikeusasteet ovat päätyneet samaan lopputulokseen.

Apulaisoikeuskansleri toteaa, että kyseisen momentin soveltamiseen näyttäisi liittyvän tulkinnallisia vaihtoehtoja, jotka voivat yksittäistapauksessa aiheuttaa näyttöön liittyviä ongelmia ja toisaalta aiheuttaa epävarmuutta säännöksen soveltamisessa

LIITE**Luettelo viranomaisista ja yhteisöistä, joilta on pyydetty lausunto**

Maa- ja metsätalousministeriö
 Sisäasiainministeriö/Alueiden ja hallinnon kehittämisosasto
 Sosiaali- ja terveysministeriö
 Valtiovarainministeriö

Liikennevakuutuskeskus
 Potilasvakuutuskeskus
 Ympäristövakuutuskeskus

Kilpailuvirasto
 Kuluttaja-asiamies/Kuluttajavirasto
 Kuluttajavalituslautakunta*
 Vakuutusvalvontavirasto

Arvopaperilautakunta*
 Kuluttajien Vakuutustoimisto

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
 Eläkesäätiöyhdistys ESY ry
 Keskuskauppakamari
 Kuluttajat – Konsumenterna r.y.*
 Lokalförsäkringsgruppens Svenska Förbund*
 Lähivakuutus-ryhmän Keskusliitto ry
 Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
 Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
 Suomen Asianajajaliitto
 Suomen Kaupan Liitto
 Suomen Kuluttajaliitto
 Suomen Pankkiyhdistys r.y.
 Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry
 Suomen Yrittäjät ry
 Suomen Vakuutusmeklariliitto r.y.*
 Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry
 Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf
 Työeläkevakuuttajat TELA
 Vakuutusyhdistysten Keskusliitto ry*

*:lla merkityt tahot eivät antaneet lausuntoa